

Asemanhaltijan tehtävien järjestäminen Suomessa

Johdanto

Liikenne- ja viestintäministeriössä selvitetään rautatieliikenteen EU-asetuksiin perustuvien rautatieaseman asemanhaltijan lakisääteisten tehtävien järjestämistä. Ministeriössä on laadittu arviomuistioluonnos, jossa on hyödynnetty myös aiempia ulkopuolisia taustaselvityksiä. Liikenne- ja viestintäministeriö pyytää lausuntoanne virkamiestyönä laaditusta arviomuistioluonnoksesta.

Arviomuistioluonnoksessa käsitellään suoraan sovellettavissa EU-asetuksissa asemanhaltijalle osoitettuja velvoitteita ja niiden hoitamisen nykytilaa sekä arvioidaan tarvetta osoittaa asemanhaltijan tehtäviä lainsäädännössä jollekin toimijalle. Tavoitteena on ollut myös selvittää, onko asemanhaltijan tehtäviin liittyvät kansallisten viranomaisten valvontavastuut ja toimivalta määritelty lainsäädännössä riittävän selkeästi.

Tausta

Rautatieliikenteen EU-asetuksissa asemanhaltija määritellään jäsenvaltiossa olevaksi organisaatiosyksiköksi, jolle on annettu vastuu yhden tai useamman rautatieaseman hallinnosta ja joka voi olla rataverkon haltija. Asemalla tarkoitetaan näissä EU-asetuksissa kaikkia henkilöliikenteen pysähdyspaikkoja. Asemanhaltijalle on EU-säädöksissä osoitettu rautatieliikenteen hallinnointiin ja erityisesti vammaisten matkustajien oikeuksiin liittyviä velvoitteita.

Asemanhaltijan lakisääteisten tehtävien hoitamiseen on pitkään liittynyt epäselvyyksiä. Vastuiden epäselvyydet ovat viime vuosina nousseet esiin, kun EU-asetuksia on uudistettu ja samalla asemien omistuksessa ja toiminnoissa on vuosien varrella tapahtunut muutoksia. EU-asetuksissa määriteltyä asemanhaltijaa ei ole kansallisessa lainsäädännössä täsmennetty Suomen olosuhteisiin nähden eikä asemanhaltijan tehtäviä ole muullakaan tavoin osoitettu toimijoille lainsäädännössä.

Asemanhaltijalle EU-asetuksissa osoitettujen tehtävien toteutumisessa on havaittu puutteita, minkä vuoksi on koettu tarpeelliseksi aloittaa selvitys mahdollisesta tarpeesta osoittaa asemanhaltijan tehtävät kansallisessa lainsäädännössä jollekin toimijalle.

Kysymys siitä, kuka huolehtii asemanhaltijan lakisääteisistä tehtävistä tulisi ratkaista riippumatta siitä, miten henkilöjunaliikennettä Suomessa tulevaisuudessa järjestetään.

Asemanhaltijan määrittämisessä tulee huomioida, että parhaillaan on käynnissä hallitusohjelman mukaisia selvityksiä toimivan kilpailuneutraalin raideliikennemarkkinan edellytysten luomiseksi, mikä edellyttää esimerkiksi kaluston, varikoiden ja asemien saatavuuden järjestämistä puolueettomasti. Mahdolliset henkilöliikenneasemien hallinnointiin vaikuttavat järjestelyt olisi johdonmukaista huomioida asemanhaltijan tehtävien vastuuttamisessa. Ennen henkilöjunaliikenteen kilpailutuksia on tärkeää, että rautatieliikenteeseen liittyvät vastuukysymykset eri toimijoiden välillä ovat selviä.

Asemanhaltijan määrittäminen tai asemanhaltijan lakisääteisten tehtävien osoittaminen jollekin toimijalle ei vielä parantaisi asemien palvelutasoa laajemmin eikä palvelutason yleiseen parantamiseen liittyviä kysymyksiä käsitellä arviomuistiolounnoksessa.

Tavoitteet

Lausuntokierroksen tavoitteena on koota sidosryhmiltä tietoa ja näkemyksiä arviomuistiolounnoksessa esitystä asemanhaltijan lakisääteisten tehtävien nykytilasta ja sen arvioinnista sekä muistion lopussa esitettyjen alustavien etenemisvaihtoehtojen vaikutuksista. Arviomuistiolounnoksessa ei esitetä yksityiskohtaisia sääntelyratkaisuja, sillä etenemistapaan vaikuttavat esimerkiksi mahdolliset rautatieasemien hallinnointia koskevat järjestelyt ja lausuntopalaute. Arviomuistion avulla pyritään varmistamaan, että jatkokeskustelun ja lainsäädännön kehittämisen pohjaksi olisi käytettävissä yhteinen kuva lakisääteisistä tehtävistä, jotka asemanhaltijalle on EU-asetuksissa osoitettu ja niiden hoitamisen nykytilasta.

Vastausohjeet vastaanottajille

Lausunnot pyydetään antamaan vastaamalla Lausuntopalvelu.fi:ssä julkaistuun lausuntopyyntöön. Myös muut kuin lausuntopyynnön jakelussa mainitut tahot voivat antaa lausunnon.

Lausunnon antaakseen vastaajan tulee rekisteröityä ja kirjautua Lausuntopalvelu.fi:hin. Tarkemmat ohjeet palvelun käyttämiseksi löytyvät Lausuntopalvelu.fi:n sivuilta Ohjeet > Käyttöohjeet. Palvelun käyttöönoton tukea voi pyytää osoitteesta lausuntopalvelu.om@om.fi. Lausuntopalveluun jätettyä lausuntoa ei tarvitse lähettää erikseen sähköpostitse.

Jos lausunnon toimittaminen lausuntopalvelu.fi-sivuston kautta ei onnistu, lausunnon voi toimittaa myös liikenne- ja viestintäministeriön kirjaamoon osoitteeseen: kirjaamo.lvm@gov.fi.

Lausuntoa annettaessa on hyvä huomioida, että lausunnot ovat julkisia ja luettavissa lausuntopalvelu.fi:ssä.

Aikataulu

Lausunto pyydetään toimittamaan viimeistään perjantaina 27.9.2024.

Valmistelijat

Lisätietoja lausuntopyynnöstä antavat tarvittaessa ylitarkastaja Eveliina Uusitalo ja hallitusneuvos Hanna Laurila.

Sähköpostiosoitteet ovat muotoa etunimi.sukunimi@gov.fi.

Linkit

<https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=LVM018:00/2024>

Liitteet:

[Sammandrag_sv .pdf](#)

[Asemanhaltijuuteen liittyvien lakisäätteisten tehtävien järjestäminen - arviomuistio.pdf](#)

Jakelu:

Aalto yliopisto
Autismiliitto
Avaava
Elinkeinoelämän keskusliitto
Eläkeliitto
Eläkeläisliittojen etujärjestö Eetu
EQ liikekiinteistöt
Espoon kaupunki
Etelä-Karjalan liitto
Etelä-Pohjanmaan liitto
Etelä-Savon liitto
Helsingin kaupunki
HSL
Hämeen ammattikorkeakoulu (ELMA-hanke)
Hämeen liitto
Invalidiliitto ry
Invalidiliitto ry
Jyväskylän kaupunki
Kainuun liitto
Kansallinen sernioriliitto ry
Keski-Pohjanmaan liitto
Keski-Suomen liitto
Kiinteistö Oy Mall of Tripla

Kilpailu- ja kuluttajavirasto/kuluttaja-asiamies
Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry
Kuluttajariitalautakunta
Kuntaliitto
Kuopion kaupunki
Kuuloliitto ry
Kuurojen liitto
Kymenlaakson liitto
Kynnys ry
Lahden kaupunki
Lapin liitto
Liikenteenohjaus Fintraffic Oy
Muistiliitto ry
Näkövammaisten liitto ry
Oikeusministeriö
Oulun kaupunki
Pirkanmaan liitto
Pohjanmaan liitto
Pohjois-Karjalan liitto
Pohjois-Pohjanmaan liitto
Pohjois-Savon liitto
Päijät-Hämeen liitto
Ramboll
Rautatiealan neuvottelukunta RAINE
Rautatiealan sääntelyelin
Rautatiealan unioni
SAK
SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder r.f.
Satakuntaliitto
Senaatin Asema-alueet Oy
Sosiaali- ja terveysministeriö
STM Vanen posti
Suomen kuurosokeat ry
Suomen lähijunat Oy
Suomen matkailualan liitto SMAL ry
Suomen Museorautatieliitto ry MRL
Suomen Paikallisliikenneliitto ry
Suomen rautatiematkustajat Oy
Suomen Yrittäjät
Svenska hörsselförbundet: FÖRBUNDET
Tampereen kaupunki
Tampereen yliopisto (Liikenteen tutkimuskeskus Verne)
THL
Turun kaupunki
Uudenmaan liitto
Valli ry
Vammaisfoorumi ry – Handikappforum rf
Vanhustyön keskusliitto
Vantaan kaupunki
Varsinais-Suomen liitto
VM

VNK (omistajaohjaus)
VR-Yhtymä Oy
Väylävirasto
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
Ympäristöministeriö

Lausuntopyynnön kysymykset

1. Haluatteko esittää yleisiä huomioita arviomuistioluonnoksesta?
2. Haluatteko täydentää tai korjata arviomuistion kuvausta asemanhaltijan tehtävien nykytilasta tai nykytilasta tehdyistä arvioista? Voitte esittää huomionne seuraaviin alakohtiin ja halutessanne vain osaan niistä.
 - a) Säännöt oikeudesta kuljetukseen
 - b) Avunanto rautatieasemilla ja junissa sekä avunannon edellytykset
 - c) Tiedot lähimmistä asemista, joilta on saatavissa avustamispalvelua
 - d) Liikkumisvälineiden, apuvälineiden ja avustavien koirien korvaaminen
 - e) Henkilöstön koulutus
 - f) Matkustajien henkilökohtainen turvallisuus
 - g) Valitusten käsittelymenettelyt
 - h) Palvelujen laatuvaatimukset
 - i) Matkustajien oikeuksista tiedottaminen
 - j) Sopimus junaan pääsyä helpottavien laitteiden tarjoamisesta ja hallinnasta sekä avun ja vaihtoehtoisten kuljetusten tarjoamisesta
 - k) Avun tarjoaminen laitteiden huollon aikana
 - l) Kirjalliset toimintaohjeet ja käytösäännöt

m) Kuulemismenettely asemien rakentamisessa

n) Liikuntarajoitteisten henkilöiden kuljetusta ja avustamista koskevien tietojen käsittely

o) Asemalla tapahtuva tiedottaminen

p) Rautatieasemien esteettömyyttä koskevat tiedot ja tiedon päivittäminen

q) Asemanhaltijan mahdolliset uudet tehtävät:

- Matkustajien oikeuksia koskevat velvoitteet, joita on ehdotettu laajennettaviksi multimodaalisiin matkustajaliikennekeskuksiin (yllä kohdat a, b, e, h ja i, kommentit voi esittää myös nykyisten velvoitteiden kommentoinnin yhteydessä)
- Kokonaan uudet asemanhaltijalle mahdollisesti osoitettavat velvoitteet (matkustajien kanssa käytettävät viestintävälineet, keskitetyt yhteyspisteet multimodaaleissa matkustajaliikennekeskuksissa, asemien minimivaihtoajan määrittely)

3. Arviomuistioloennoksen yhteenvedossa on esitetty neljä karkeaa etenemisvaihtoehtoa. Mikä muistiossa tarkemmin kuvatuista alustavista etenemisvaihtoehdoista olisi mielestänne toimivin?

1. Asema-alueiden omistusta tai asemien sopimuspohjaista hallinnointia keskitetään ja nämä toimijat määritetään lainsäädännössä asemanhaltijoiksi koko Suomessa tai tietyillä asemilla.
2. Asema-alueiden omistajat määritetään asemanhaltijoiksi lainsäädännössä.
3. Asemanhaltijaa ei määritetä lainsäädännössä, mutta asemanhaltijan lakisääteiset tehtävät osoitetaan tarvittaessa lainsäädännössä tehtäväperusteisesti tietyille toimijoille.
4. Asemanhaltijaa ei määritetä lainsäädännössä eikä asemanhaltijan tehtäviä erikseen osoiteta toimijoille, vaan asemanhaltijan EU-asetuksen mukaisten tehtävien hoitamiseen puututaan tarvittaessa tapauskohtaisesti valvonnan keinoin.

4. Mikä on näkemyksenne etenemistavasta 1? Millaisia vaikutuksia tällä etenemistavalla olisi?

5. Mikä on näkemyksenne etenemistavasta 2? Millaisia vaikutuksia tällä etenemistavalla olisi?

6. Mikä on näkemyksenne etenemistavasta 3? Millaisia vaikutuksia tällä etenemistavalla olisi?

7. Mikä on näkemyksenne etenemistavasta 4? Millaisia vaikutuksia tällä etenemistavalla olisi?

8. Puuttuuko arviomuistioluonnoksesta näkemyksenne mukaan jokin etenemisvaihtoehto? Miten arvioitte sen vaikutuksia verrattuna arviomuistiossa esitettyihin etenemisvaihtoehtoihin?

9. Haluatteko täydentää tai korjata arviomuistioluonnoksessa asemanhaltijan lakisääteisten tehtävien valvonnan nykytilasta tai muutostarpeista esitettyä?

10. Onko teillä muita kommentteja, jotka toivotte huomioitavan muistiossa kuvattujen asemanhaltijan lakisääteisten tehtävien järjestämisessä?

Wirén Sini
Liikenne- ja viestintäministeriö

Uusitalo Eveliina
Liikenne- ja viestintäministeriö